

טיול בארץ ישראל – היבטים הלכתיים

והיה מחניך קדוש – כץ - כ"ג תמוז תשל"ח

א.

האם ישנה מצווה או ערך דתי בטיול בארץ ישראל?

ראה רמב"ם הלכות מלכים פרק ה' הלכה י"א. משם נראה לכאורה שמי שגר בארץ ישראל ומושרש בה, אינו מוסיף כלום בזה שהיא מטייל בארץ. אבל המצווה היא לגור בארץ, ומי שאינו יכול לגור בה, לפחות יטייל בה, ומי ששוכן בה עוונותיו מחולין, ומי שאינו שוכן בה, אין עוונותיו מחולין, ואם הוא מטייל בה, אף על פי שאינו שוכן בה, קדושתה של הארץ תתפשט בגופו, שאחרי שיעבור עליו אחרי מותו מה שיעבור, עד שיתכפרו לו כל עוונותיו, קדושת הארץ שבגופו תזכהו להיות בן עולם הבא.

וכן נראה לכאורה גם ממה שנאמר ברמב"ם שם בהמשך: "וכן הקבור בה נתכפר לו, וכאילו המקום שהוא בו מזבח כפרה, שנאמר: (דברים ל"ב, מ"ג) "וכפר אדמתו עמו", כלומר, גם מי שלא זכה לשכון בה מחיים שאין עוונותיו מחולין, והוא זקוק אחרי מותו לכפרה, אם זכה להיקבר בה, אדמת ארץ ישראל הקדושה מכפרת עליו.

מכל זה משמע שהשהייה בארץ היא עיקר, ואין בהליכה בה אנה ואנה שום תוספת של קדושה אך מתוך שאנו עדים לתופעה, שאנשים ששהו בארץ ושכנו בה זמן רב, וישנם כאלה שהם דרים בה דורות הם ואבותיהם, וביום בהיר אחד הם קמים ויוצאים ממנה, ונתברר שלא הי מושרשים בה כלל, אנו חייבים לתת את דעתנו על כך ולחפש, כדי למצוא ולהבין, כיצד זה קורה, שלא הכו שורש בארץ. ובודאי שהסיבה העיקרית היא שהארץ הקדושה מקיאה אותם שישבו כאן על מנת לטמא אותה ולחלל את קדושתה.

אך מתוך שאנו רואים שכל מי שמטייל בארץ לארכה ולרחבה מתקשר אליה בעבותות אהבה וגעגועים, אנו בודאי מצווים לעשות כך כדי להגביר בלבנו את האהבה לארץ שלא יקרנו גם אנו כדבר הזה, שנקום בבוקר אחד, ולא נרגיש שאנו מקושרים בלבנו אל הארץ הזאת.

ב.

בחורי ישיבות המטיילים בתקופת בין הזמנים, האם אין בכך משום ביטול תורה?

בברכות כ"ח ע"א (וכן בעירובין כ"ח ע"ב) גרסינן: "ר' זירא כי הוה חליש מגרסיה הוה אזיל ויתיב אפיתחא דבי ר' נתן בר טרביה, אמר: כי חלפי רבנן איקום מקמייהו ואקבל אגרא".

מכאן משמע שזה לגאלי להיות עייף מלימוד, (כלומר שחייב אדם ללמוד עד שייעף), ואז יחפש לו עיסוק אחר, שהוא קל ממנו, ובכל זאת יהיה עיסוק של מצווה. ולפיכך ישקול אדם בזמן שאינו לומד, אם לא כדאי לו לצאת אז לטיולים, שבוודאי ימצא בהם תועלת

רבה כפי שהעליתי לפניך למעלה, ומלבד זה יועיל בזה אולי לבריאות גופו, דבר שיביא בעקיפין להגברת לימוד תורה, וגם על זה אפשר אולי לקרא : פעמים שביטולה של תורה זהו קיומה.

ג.

האם מותר לאדם לצאת לטיול, כאשר הוא יודע לכתחילה שלא יתפלל במניין, לא ישמע קריאה בתורה, לא ימצא לולב או סוכה וכו'?

באשר לתפילה במניין, ראה שו"ע אורח חיים סימן צ' במשנה ברורה ס"ק כט, ומדבריו נראה ללמוד, שמותר גם לצאת לטיול. אך צריך להשתדל בטיול לחפש מקום שיוכלו גם להתפלל במניין, וחייבים ללכת לשם כך מרחק של ק"מ, ואם זה בכוון שהוא הולך אליו, אז חייב ללכת עד ארבע מילין (כ"מ - 4) כדי להתפלל במניין. (ראה שם בשו"ע או"ח סי' צ', סעיפים טז-יז). כל זה כולל כמובן גם קריאת התורה, ברכת כוהנים וכו'.

ומכאן אם ישנם בעירו שני בתי כנסת, באחד יש ברכת כוהנים ובשני אין, מצווה ללכת לזה שמברכים בו ברכת כוהנים, גם אם הוא רחוק יותר עד כדי מיל. וכמדומני שזה כך אם מדובר במקרה חד פעמי, אך אם מדובר באופן קבוע חייבים ללכת הרבה יותר. ולפיכך במקומות שנוהגים לא לברך ברכת כוהנים בבית האבל, אינני רואה איך מותר ללכת לבית האבל להתפלל שם איתו, והלא מבטלים שם אמירת הלל וברכת כוהנים וקריאת התורה?

ובאשר ללולב, בודאי אסור לבטל מצוות לולב כדי לטייל, והרי אדם חייב לבזבז עד עשירית מכל רכושו כדי להשיג לולב אפילו בשאר ימים של סוכות שזו רק מצווה דרבנן. (וראה שו"ע או"ח סימן תרנ"ו בביאור הלכה ד"ה "אפילו מצווה עוברת" בסופו, שגם בנר שבת הדבר כך, שזו מצווה דרבנן. וראה שו"ע או"ח סימן רס"ג סעיף ב-ג).

אבל לסוכה אין זה כך, אלא מותר לטייל בסוכות גם אם לא יוכל לקיים מצוות סוכה באכילה ובשינה, אך אינני רואה איך יהיו נמנעים ממצוות סוכה וכי אינם יכולים לקחת אתם ארבעה מוטות וחתיכת בד דקה עם מחצלת מסוג "סכך לנצח" שהיא קלה, וכל זה היא טרחה מועטת והוצאה קטנה, (ראה משנה ברורה סימן תר"מ ס"ק לט). וכיוון שכך הוא, אסורים לצאת בלי זה שהרי מבטלים מצוות עשה דאורייתא.